

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap februarius 11^{kén} 1838.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is vált-hatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Heves vármegyei lakosok.

(Eger vidéki lakosság öltözetéinek képével.)

Heves és külső Szolnok törvényesen egyesült vármegye 120 □ mértföldnyi tért foglalván-el, nagyságára nézve hetedik a' honi megyék között. Hosszában 10, szélességében hol hét, hol négy, hol pedig két mértföldre terjed. Termékenysége 's fekvésére nézve a' leg-szerencsésebb megyéknek egyike.

Folyói a' Tisza; Tarna, mely Mátrából ered; Zagyva, Körös, Berettyó, Eger. Ezeken kívül több patakcsa, csermely 's ér öntözi a' vármegyét.

Folyóiban, főleg a' Tiszában tokok, hársák, csukák, kecsék, pontyok, menyhalak 's más egyéb neműek és rákok laknak nagy számmal.

A' szárnyasok közül vad ludak, kácsa, szárcsa, vizi bikák, csergő-récék, gémek, buvárok, gödények, kócsagok, fejr és fekete gólyák és helylyel helylyel hatyúk is lepik-el a' lapályokat és vizeket.

Nevezetesebb hegyei a' Mátra, mely Heves megyét Nógrádtól elkülönzi; ennek nagyobb bércei: Gálya, Kékes, Szarvaskő 'sa't. — Eged, Eger vára felett éjszak-keletre.

Számos erdeiben szarvasok, däm vadak, őzek, vaddisznók, nyulak, farkasok, rókák és külön nemű madarak tanyáznak.

Ásványos vízben sem szükölködik a' megye, és pedig a' természet a' parádi kénköves, vasas és timsós orvosló vizekben olyan kincscsel áldotta-meg, minővel hazánkknak egy megyéje sem dicsekedhetik. E' parádi érczes vizek mind ivásra mind fürdésre egyformán használtatnak. Ezen kívül Eger mellett is buzog-fel egy meleg forrás, mely felé csinos fürdő házat építettett a' mostani n. m. patriarka-érsek.

A' lakosok Magyarok, Palóczok, Németek, Tótok, Izraeliták; vannak kevés nem egyesült Görögök is.

A' föld igen termékeny 's különösen alsó részén egyszeri szántásra is bőven terem a' buza. Rétjei, lapályai pedig igen sok szénát adnak. Most már a' luczerna, mohar s' bükkön termesztése is kezeltetik.

Dohányai közül nevezetes a' verpeléti, debrői, 's kompóti; a' tiszamelléki inkább festéknek és burnótnak használtatik, mint pipába.

Terjedelmes pusztáin, gazdak gulyák, ménesek 's juhnyájak legelnek; több helyen a' bival-tenyésztés is gyakoroltatik.

A' juh-nemesítéssel nemcsak a' tehetősb földes urak, hanem közönségesebb birtokosok is foglalkoznak. Magyar juhokat csak jobbágyság tartanak.

Mesterségi tekintetben közép lépcsőn áll a' vármegye; mert némely helységekben sok a' mesterember, másutt ellenben még a' szükségeseeknek is hiányát érzik.

Kereskedés fő ágai: szarvas marha, lovak, juhok, sertések, hal, gabona, zöldség, vetemények 's bor.

Borai közül nevezetese az egri, visontai, gyöngyösi, apczi, hatvani, patai, pásztói, csépai, monostori, kerekudvari, alatyáni, várkonyi, szelevényi.

Öltözetre nézve igen különbözők a' megye lakói. A' férjfiak szélesebb vagy keskenyebb karimájú kalapot viselnek, melly mellett (különösen a' legényeknél) virág bokréta diszlik; télen bagoly süveget a' tehetősök, fehér vagy fekete bárányszőr-sipkát pedig a' szegényebbek. Zsirral kent hajukat vagy kurtára vágva hordják (mint képünkön látható) vagy hátul befonva kalap alá tétetik, vagy pedig két füle mellett lógg-le befonva; másoknak ismét szabadon csügg-le vállakra. Bajuszokat kipödörve vagy lecsüggve hordják. Nyakukon fekete fátyolt, vagy e' végre készült hosszú keskeny fekete vásznat viselnek; a' nyalkább legények pedig fekete selymet arany rojttal. Felső ruhájok kék posztóból készül. A' mellényt (nálok lajbli) három sor egyenesen lefutó ón gombsor ékíti; oldal-zsebére, melly végein 's közepén hegyesen nyulik-fel 's le (lásd a' képet) hat hat ón gomb jó keresztben; bő, patyolat üng ujjá gazdagon hullámszikle. Dolmánya (nálok ujjas derékruha vagy rekli), melly hasonlag ón gombokkal készül, bal vállára vetve kötetlenül függ-alá. (Jelen rajzunk inkább egy fiatal közbirtokost ábrázol házi öltözetében, mint pórt); gallérja ennek is igen keskeny 's alig látható. Kihajlásának csucsa jobb oldalon le van gombolva (miként képünkön); balon pedig a' gomblyukra két ujnyi szélességű szalag köttetik bokrosan.

Belső kis oldalzsebéből függ-ki czifra dohányzacskója, mellynek salangjai különféle színűek. Nadrágát csak egyszerű zsinórozás fedi, mellynek ellenzője alatt a' nagy virágos vörös kendőnek egyik keresztül vont csucsa a' mellényzseb közepén levő gombhoz köttetik, másik pedig a' nadrág-nyílásnál duzzad-ki. Csizmájokon nagy taréjú széles sarkantyú peneg. Viselnek e' mellett hosszú szűrt, juhász bundát, nyáron pedig ránczos bő gatyát.

A' Palóczok és felső vidékiek öltözete hosszú szűr és szürdalmán, magas süveg, hosszú szűk gatyá, bocskor. Az asszonyok sötétkék és tarka reklit (nálok rökli) prémes, kurta, és selyemmel, szírommal himzett ködmönt, kicsin, fekete selyem fejkötőt, ránczos roznyai kék vagy karton szoknyát viselnek. Készül ez sötétzöld vagy sötétkék posztóból, vörös vagy violás színű kelméből is, és alul három soros zöld, kék vagy piros szalaggal borítottatik, mint rajzunkon látható. A' menyecskék arany vagy ezüst, a' szegényebbek pedig velencei csipkés fekete selyem fejkötőt viselnek, mellyet ünnep napon fehér, virágos fátyollal kötnek-be. Különösen kedvelik pedig a' karmazsin piros csizmát, mellynek magas keskeny sarka alig krajczár nagyságú alul. — Mint a' férjfiak, úgy különböznek a' palócz némberek is viselet és szőejtésökben a' más vidékiektől. E' palócz hölgyek között sok kitüntetett szépséget láthatni. Növésük egyenes, 's természetük ingerlő. A' hajadonnak haja elől két felé választva ujnyi vastagságú pedrésben huzódik-el a' fül felett, 's hátul a' többivel egyesülve befonva, több féle színű szalaggal tövön, közepén, alján megkötve hosszasan leeresztetik. Esketés alkalmával pártát is viselnek, mint képünken látható. A' szép fehér nyakra három, néha négy sor borsó nagyságú selyemre fűzött kék vagy piros üveg gyöngy (ők galárisnak nevezik) jó. Karcsú derekukat különféle színű czifra fűző váll övedzi; hátul simán fut-le a' csipőig, 's itt felálló, gömbölyű szélességű czifraság vonul-el rajta. A' teljes gömbölyű karokat bő, könyökig érő üng-ujj fedi, melly könyök felett keskeny szalaggal köttetik-meg; bal oldalán külön nemű virágokból kötött bokréta illatozik, mellyet többnyire kedvese kalapjához tűz. Szoknyája gazdag redőkben hullámszik (mint rajzunk mutatja); fehér gyolcs köténykéjének alja (melly csak olly hosszú, hogy a' szoknya szalagait el ne takarja) szeszélyes alakú himzésekkel van elhintve. — Az asszonyok tarka vagy fehér kendőt viselnek fejükön, melly alatt galand 's csipke szélekkel diszitett fejkötő van; derekukon pedig hol ujjas hol ujjatlan fekete bárány-prémes ködmönt hordanak. Szoknyájuk hasonlólag több féle színű de mindig redődús. A' palócz asszony férjét hol kendezi, hol magázza, és férjének férjfi-testvérét kisebbik urának nevezi.

A' palóczoknak kalendárioma következő: ezen kérdésre mikor?
— így felelnek: „új esztendőkor, nagy farsangon, bőtön, tavaszkor, kukoricza kapáláskor, kender-vetéskor, aratáskor, nyomtatáskor, szüretkor, kis farsangon. *(Vége következik.)*”

ELBESZÉLÉS.

A' fekete ember.

(Folytatása.)

Csüggedetlen folytatá utját a' pórhad Török-Szent-Miklós felé, és bizonyos győzedelmről véleményében annál inkább megerősödött, midőn a' néptelen pusztának több helyén bőven talált éhét 's szomját enyhítő szereket.

Az olvasók emlékezni fognak reá, hogy azon egy hét alatt, míg Kárácson sebeiben feküdt, Andor két utat is tön, de hova, senki sem tudta. Ennek célját még Báry előtt is eltitkolá György, mert tudatni vele, hogy e' vállalatra szerelme készteté, tudatni vele, hogy ajtatossága csak nép-ámítás, nem tartá tanácsosnak. Andor tehát ezen titkos két útjában eleséget szerzett-be, 's a' kijelelt állomásokon leraká, hogy a' sereg Kárácson ígérete következésében mindent készen találjon.

Ha győzelem iránti hitük már az első jövendölés teljesedésénél is megerősödött, milly kiürthatlan gyökeret vert az szivökben, midőn a' másodikat, a' tüzhullást is teljesedni látták, kiki képzelheti.

Mikor a' számra csekély várórség napalkonyat után hadunkat a' szakállasi pusztán feltűnni látta, azon hiedelmében, hogy a' közelgő sereget a' tűz által megrémítve futásra készteni, 's futása közben felkonczolja, több helyen szalma kazalokat gyujtott-meg; de számolásukban csalódtak, mert a' pórhad, melly azt égből hullott tűznek vélé, ez által még inkább lelkesítette, vad lármával 's kürt harsozás között rohant a' vár felé, azt híven, Kárácsonnak harmadik ígérete, az az, a' várfalaknak összeomlása is következni fog mulhatlanul; de itt már csalatkoztak.

Ez azonban nem gátlá őket, hogy a' várat meg ne rohanják. Az *Isten* nevének háromszoros kiáltásával kezdetek ostromhoz; és az égnek fellobogó gyémántjai csak hamar véres csatának lettek tanúi.

Kuczuk bey vasa már öldöklőleg villogott Zsófia feje fölött, midőn az ostromlárma megharsant, 's egy rabszolga lelkendezve azon jelentéssel rohant-be, hogy a' föld hirtelen számos keresztényt vetett-ki, kik a' várat megrohanták.

Vérben forgó szemekkel tekintett Kuczuk a' rabszolgára, valamint a' martalékja megemésztésében háborgatott hyena, és Zsófia iránt szoros vigyázást parancsolva elrohant.

Midőn a' falakra ért, az ostrom már hevesen folyt, és némelly vakmerőbbek hallatlan erőködés után a' bástyákat meg is hágták. Kétségbe esve rohantak reájok a' Törökök; kemény, élet-ölő csata támadt közöttük; kard csendült, kopja törött, és sok vér ontatott ki mind két részről. A' gyakorlottabb ozmanok azonban felül kerültek, 's a' falra mászottakat vagy leapriták, vagy a' vár árkába buktatták. Kárácson, ki emberi erőt haladólag sűrű kőzapor között kétszer hágott a' falra, kétszer taszított alá; de esése annyiból mindkét ízben szerencsés volt, hogy hulltában az utána nyomulókat lehidarva, 's azoknak tetemeire esvén, magát meg nem sértette.

Más felől Báry kerítettik kelepcebébe; de ez által nem csüggedve sebzett vadkanként vivott; csapásai alatt tömérdek élet aludt ki, míg végre egy lövés földre teríté, 's a' szebb csatában elhunyni méltó megszűnt lenni. Csapatja ez által megzavarva rendetlenül küzdött a' nagyobb erő ellen, és vagy elfogatik vagy lekaszaboltatik. — Szócs még állott csapatjával; de midőn Bárynak halálát legényei meghallották, bátorságuk csüggedni kezdett. — Szócs, Kárácson 's Andor mindent elkövettek ugyan, hogy a' rendet helyre állítsák; de a' megrémült pórság szóra nem hallgatva vakon rohant, és tódulásukban az ellenszegülő vezéreket is magukkal ragadák; a' veszély azonban nyomban követte őket, és a' hat száz embernek csak egy negyede tért vissza a' táborba.

György helyzete iszonyú volt, seregének maradékával kétségbeesve 's fájdalomtól dult kebellet tért vissza, és Zsófia szabadithatása iránt reményét veszítve ég föld ellen dühöngött. Bőszülve futkosott a' táborban; minden vele szembejövőt gyávanak, árulónak szidalmazott, végre sátorába ment, fel 's alá járkált, meg-megállott, fejét rázta, nevetésre erőteté magát; de minthogy ön hangja is bosszontotta, mintegy magát engesztelőleg így szólt: valóban legjobb nevetni. — Azután epével még ezt tevő hozzá: — valóban legjobb nevetni; mert ha itt sirni kellene, a' sirás mellett maradni bajosan lehetne. És ha az ég a' halandóval gunyolódik, a' gunyba is bele un végre az ember, és előle menekülni akar, menekvést pedig — találni nem nehéz!.

Andor 's a' nő-apród, kik maguk is búvirágot tápláltak keblökben, vigasztalólag léptek Györgyhez, 's a' szent írás szavait hozák fel előtte, melly a' szerencsétlenségben béketűrést is parancsol.

De Györgyöt most nemhogy megnyugtatta volna e' vigasztalás, sőt még inkább elkeseríté, és azon gondolat, hogy egy órában fosztatott-meg barátjától 's kedvese megszabadithatásának reményétől, Prometheusz kányájaként szaggatta keblét. Végre egy pár nap mulva, midőn felingerült kedélye csillapulni kezdett, 's a' józan ész szavá-

ra is hallgathatott, újabb szabadítási módokról kellett gondolkodni; melly Andor tanácsa szerint egy új ostromban állott.

De hogy valamit kezdhessenek, előbb még a' sereget kellett felbuzditani, melly a' balul sikerült merénylet után annyira elcsüggedt, hogy minden további szerencse-kisértés nélkül széteszlani akart.

Kárácsónak minden ékesszóllását elő kellett venni, hogy a' néppel elhitesse, mint jelent-meg neki álmában a' szüz anyja, és kijelenté, hogy merényletük azért ütött-ki balul, az ég azért bünteté a' jámborokat is, mivel némelly gonosz lelkűeket, kik vétkökért már ugyan élőkkel adóztak, a' rablás-vágy, nem a' hon java 's Isten dicsősége ingerelt csatára. Azt is tudokra adta továbbá, hogy néhány nap múlva új válogatott sereggel új ostromot vivandnak; elsőbben ugyan Török-Szent-Miklós azután pedig Szolnok ellen: és ha szívöket a' szent célnál egyéb érdek nem fogja megszállni, mindnyájan átlátandják, mit lehet az öröktől valónak hatalmában bizodalommal és erős hittel kivinni.

Miután a' sereget megnyugtató, 's ujjalag harczra lelkesítő, Szócset Debreczenbe inditá egy levéllel, mellyben a' polgárságtól hadi 's élelembeli segédet kért, Andor pedig más dologban más felé indult.

Szöcs, ki legkevésbbé csüggedt-el, estve már Debreczenben volt a' birónál. *(Folytatása következik.)*

HAZAI HIRLELŐ.

Gyász-hír. — Kassán jan. 26-kán boldogabb világba költözött élete 66-dik évében n. m. Cserneki és Szirma-Bessenyei Szirmay Anna grófné, csillag-keresztes dáma, néhai Körösszegi és Adorjáni Csáky Emanuel gróf urnak, es. kir. valós. belső titk. tanácsnok, aranykulcos, Szepes vgye örökös és valóságos főispánjának özvegye. Elhunytát kesergik gyászoló gyermekei: Tivador, es. kir. aranykulcos, Emanuel, Ágoston és Rudolf mélt. grófok, Szepes földének örökös urai és azon megye örökös főispánjai; — úgy hasonlag Maria mélt. grófné (mélt. Lányi Imre urnak, Ung vgye főispánjának 's a' t. hitese); Adél és Natalia gróf kisasszonyokkal együtt. — 2) Az említett hónap 29-kén szenderült-el örök életre 20-dik évében mélt. Forbászi Aranyossy Maria asszony, mélt. Csáky Emanuel gróf urnak hitese. — Az elsőbben említett idvezültnek hült tetemei jan. 30-kán takarítottak a' szepesi káptalanban levő családi sirboltba; az utóbbié pedig a' kassai sz. Mihály-templom sirboltjába nagy pompával febr. 1-sőjén.

Közli K. K. L.

KÜLÖNFÉLE.

Szinészi boszú. — Bizonyos megrovott színész boszújában ezt írja egy czédulára „tökfilkő“ 's azt egy recensensnek, kit oda kívánt volna, hol a' borsterem ajtójára ragasztá. Más nap a' recensens e' látogatáson elszürnyedő színésznek e' szavakkal lépett szobájába: „Ön tegnap nálam volt, de

mivel honn nem talált, nevével jegyzett látogató jegyét ajtómra ragasztá, e' szerint látogatását viszonzni kötelességemnek tartám.

Furcsaságok szemléje. rendezi Pipiske.

Motto: „Frohsinn mein Ziel!“

JOH. STRAUSS.

19.) Egy új színműnek különös sorsa. — „Romulus“ című szomorú játék Parisban csak azért bukott-meg, mivel e' szóval kezdődék: „O! Remus!“ — mire az egész publicum zajosan fölkaczaga, 's a' jókedvűségnek vége-hossza nem akart lenni!

20.) A' huszártiszt. — Mult táborzáskor egy fiatal huszár tisztnek a' szemlét tartó tábornagyság előtt kellett ellovagolni, midőn történetből földre hulla mentéje, 's azt kardjára szurva adá-föl pajtása. — „Viktor!“ — mondá erre az előbbi — inkább fülem mögé szúrta volna kardodat, mint mentémbe!“ — A' tábornagyoknak egyike meghallá e' szavakat, 's kérdé: „miért?“ — „Azért excellenciád! — felelt a' kérdezett — mert a' seborvosnál van hitelem, de a' szabónál nincsen!“

21.) Halandó, minden mulandó! — „Tudja-e komám uram. mi ujság? — mondá János gazda Estók szomszédjához. — A' szép daru-ökröm megdöglött!“ — „Ejnye! ejnye! — sohajtozék Estók szomszéd — „így múltunk ki a' világból; egyik a' másik után!“

22.) Furcsa nemzet. Midőn bizonyos társaságban az Avarokról volt szó, igen csudálkozott a' franczia nyelvmester, hogy egy egész csupa Fösvényekből álló nemzet is létezett.

23.) Furcsaságok Lewald Európájából. — Lewald Európájában Schott Arthur „magyar nemzeti rajzokat“ ada. — Furcsaságokat kedvelő olvasóim számára a' legnagyobb jólelkűséggel következőket kívánok a' hozzá kapcsolt jegyzékekből kijegyezni. — Az 50-dik lapon (1837) olvasható: „Bunda ist ein langer Pelz, von dem man gewöhnlich die schön mit Sticken reien ausgearbeitete Hautseite nach aussen trägt. Wenn es regnet, kommen die Haare heraus.“ — Az 54-dik lapon: „Miskó oder Miska bedeutet Michael. Es wird Mischko oder Mischka ausgesprochen. Gleichbedeutend ist Mihály, und — Pista!“ — Az 55-dik lapon mit nem mond egy csikósru! — „Ein Dritter eilt noch in die Hütte, wirft seinen Pelz um, und ergreift sein Buszogan!“ — Az 56-dik lapon: „Csáko wird ausgesprochen Tschako, Dschako; oder Cscháko, und heisst so viel, als Gabliger. Es ist ein Ochsenname, der einem Thiere mit besonders gablig gestellten Hörnern zukommt.“ — Az 57-dik lapon: „Széuka heisst! Blonde, es wird Seuka ausgesprochen. — Szabad legyen még ugyanazon folyóirat 83-dik lapjáról a' következőt is fölhoznom: „Reichenbach grófné szép gazdag kezét Luckner grófnak adá, (1.) bizonyos öreg hollandit pedig földöntötte kocsisa, (2.) úgy hogy hosszú betegség után nagy fájdalmak közt kelle kiadni lelkét. Több szerencsétlenség történt hasonló vigyázatlanságokból, és méltán kívánhatjuk, hogy a' rendőrség illy cselekedeteknek hathatós rendelmények által vessen gátot!“

24.) B-s megyében minap tisztujítás levén divatos szokásként X. ur a' gazdag lakoma és barna fiak vonójai által hangoztatott ömlengő csárdásoktól neki hevült nemesség izmos vállairól — felmagasztaltatása méltó érzetében

— harsány torokkal kiabálá a' remegő ablakokon keresztül az újonan választott tisztviselőkhez magasztaló üdvözlétét. Az ott járdalók méltán derék szónokoknak nevezgeték a' buzgón beszélőt. Illyennek tartá őt Z. köz nemes is, 's hön epedve megtudni az imádott férjfinak nevét, kérdezé szomszéd nemes társát: ugyan édes czimbora uram, kinek hívják azt a' beszélő derék úri embert? — „Bizony édes barátom! én másképpen nem tudom, hanem az imént azt beszélgettek itt hátam megett, hogy Szónokba való“ — lön az értelmes válasz.

MLGR.

25.) Ugyan az említett tisztválasztás alkalmával T. urat nagyon szereték volna barátjai bizonyos tisztségbe betenni, 's fölemelve hurczolák a' szavazó járások sátoraihoz, szívesen ajálva őt a' nemesség pártfogásába: de szerencsétlenségére T. urnak elkésett bajusza még csak alig kezdett mohodzani ajkán, 's ennél fogva kegyetlenül fölriad ellene egy durva hang: „Le vele a' gyerekek; hisz' van elég otthon az iskolában; van nekünk itt érdemesebb derék emberünk, kinek szép nagy bajusza van“ — 's ime a' szavazati többség a' nagy bajuszút üté.

MLGB.

EMLÉKMONDÁS.

Vidámság.

A' vidámság csak a' valóságnak,
'S szük jelenvalónak szedheti rózsájit.

BERZSENYI után K. H. K. J.

Küzde s.

A' nyers ifjúnak hasznos tüркözni magával,
És a' terhek alatt pityeregve alélnia — csufság.

HORVÁT ENDRE.

Első vélemények a' szívnek fenekére vernek gyökeret, 's onnan az agy és szív minden ok-ostromaival is alig irthatók-ki.

VAJDA után K. H. K. J.

Gondolatok. A' nemzetek mivelődésének fő alapja a' nyelv mivelődése. Mind addig lassan halad bármely nemzet is, mig nyelve nem tiszta és mivelt. Példa erre az angol, francia, és német nemzet.

Az önbizottság sok rosznak kutforrása. Tapasztalás szerint önségökben azok szoktak legelbizottabbak lenni, kikben alig van valami csudálni és követni való.

B. F—l.

Kérdő rejtvény.

- 1) Millyen alapot szoktak a' kőmivesek legfölülre de nem legalulra tenni?
- 2) Millyen ágon fér-el az egész emberi nemzet?
- 3) Mellyik ács enni való?
- 4) Millyen ború pusztít-el egész országot?
- 5) Mellyik iven nem irhat az ember?
- 6) Mellyik érből lehet csupán enni, de nem inni?

C. Vácáról

Előbbi rejtvény: dob.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utca 612.